

Студент 4 курсу
факультету економічної інформатики ХНЕУ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Досліджено проблеми розвитку системи соціального захисту населення в Україні. Наведено основні цілі та ланки соціального захисту. Визначено основні тенденції розвитку системи соціального захисту населення в Україні.

Аннотация. Исследованы проблемы развития системы социальной защиты населения в Украине. Приведены основные цели и составляющие социальной защиты. Определены основные тенденции развития системы социальной защиты в Украине.

Annotation. The article deals with the problems of the social security system in Ukraine. The main objectives and components of social protection are presented. The main trends in the development of social protection in Ukraine are defined.

Ключові слова: соціальний захист, розвиток системи соціального захисту, проблеми, соціальна політика.

Соціальний захист – система матеріального забезпечення і обслуговування громадян на випадок старості, інвалідності, хвороби, в разі втрати годувальника та в інших установлених законодавством випадках [1].

Право на соціальний захист гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків фізичних і юридичних осіб, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення і створення мережі державних, комунальних і приватних закладів для догляду за непрацездатним населенням.

До видів соціального захисту відносять: 1) пенсії; 2) допомоги; 3) працевлаштування осіб, які частково втратили працездатність; 4) виробниче навчання і перекваліфікацію в професійних школах і навчальних майстернях осіб, що не можуть знайти роботу за попередньою професією; 5) поміщення інвалідів та людей похилого віку в інтернати та будинки інвалідів на повне державне забезпечення; 6) утримання спеціальних дитячих будинків для дітей-інвалідів; 7) надання путівок на санаторно-курортне лікування, протезування, забезпечення візками та автомобілями для інвалідів; 8) допомогу у зв'язку з вагітністю й пологами; 9) допомогу у зв'язку з народженням дитини; 10) надання допомоги багатодітним та самотнім матерям і малозабезпеченим сім'ям, у яких є діти тощо [2].

Якщо розглядати соціальний захист з позицій системного підходу як основний системотвірний фактор, можна визначити законодавчо-нормативну базу. На основі законів та інших нормативних актів формуються державні органи управління соціальним захистом, регламентуються їх відносини з недержавними організаціями і населенням. Законодавство й інші нормативні акти зумовлюють формування фондів, що акумулюють кошти, призначені на соціальний захист, і порядок їх використання, а також підготовку кадрів соціальних працівників (як державних, так і недержавних установ).

Сучасні системи соціального захисту охоплюють весь життєвий цикл людини, передбачаючи заходи захисту її добробуту від народження до смерті. Поряд із соціальним страхуванням і соціальною допомогою таким заходом є сімейна політика: захист прав дитини, матеріальна підтримка сімей з дітьми, рання імунізація, сприяння освіті, соціальна робота в неблагополучних сім'ях і соціальне обслуговування дітей-інвалідів. Активна політика на ринку праці сприяє ефективній зайнятості працездатного населення. Так звана гендерна політика спрямована на усунення дискримінації за ознакою статі, забезпечення реальної рівноправності.

У системі соціального захисту соціальна робота є ланкою, що поєднує адміністративно-правову систему соціального захисту з тими, для кого вона призначена, – населенням. Носієм функції поєднання є соціальний працівник, основне завдання якого – зробити доступними наявні соціальні служби для їх клієнтів. Основна функція соціального працівника полягає в допомозі людям адаптуватися до складного, спеціалізованого, технологічно орієнтованого суспільства, частиною якого є найближче оточення – сім'я, трудовий колектив, сусіди. Крім того, він повинен також надавати ефективні гуманітарні послуги індивідам, сім'ям, групам, громадам і суспільству з метою поліпшення якості життя та функціонування соціуму [3].

Із середини 70-х років, коли почався економічний спад, країни світу дедалі більшою мірою відчувають брак ресурсів і часто бюджетний дефіцит. Економічний спад підсилює фінансовий тиск, що його зазнають системи соціального захисту. Криза фінансового забезпечення змусила істотно обмежити збільшення видатків на соціальні програми. Проте навіть за умови подолання фінансових труднощів у держав загального добробуту неминуче виникнуть інші проблеми, які поглиблюватимуться й потребуватимуть змін у ключових напрямках соціального захисту [4].

До проблем соціального захисту належать: демографічні (старіння населення, збільшення тривалості життя); економічні (безробіття); соціальні (бідність) [5].

Старіння населення має подвійний політичний аспект. З одного боку, збільшення середньої тривалості життя розглядається як позитивний факт. Однак засмучує те, що збільшується частка літніх людей у загальній чисельності населення. Це, у свою чергу, призводить до ерозії економічної основи розподільчих пенсійних систем і "конфлікту

найвагомішу частку витрат на соціальний захист. Демографічні прогнози свідчать про поглиблення процесу старіння в майбутньому.

Одна з найболючіших проблем країни – високий рівень безробіття, який має високу економічну та соціальну ціну. Крім збільшення соціальних видатків на утримання безробітних та їхніх сімей безробіття зумовлює соціальну напруженість, негативно впливає на кваліфікацію й подальші життєві перспективи безробітних.

Під тиском демографічних змін основні дебати про пенсійне забезпечення в наступні десятиріччя розгорнулися навколо питання про необхідність збільшити надходження коштів до пенсійних фондів, щоб задовольнити подальші фінансові потреби та зобов'язання.

Отже, країни стоять перед важливим політичним вибором – від подовження пенсійного віку і збільшення зайнятості літніх людей, підвищення страхових тарифів та інших податків до створення багаторівневих пенсійних систем. Державне пенсійне страхування поступово має бути доповнене не лише професійними та іншими програмами пенсійного забезпечення за місцем роботи, а й державними та приватними накопичувальними пенсійними системами.

Соціальна політика в країні дедалі більше демократизується, зменшується роль загальнодержавних заходів і підвищується роль місцевих органів самоврядування, недержавних організацій та інститутів соціального партнерства. Усі соціальні програми мають реалістичний характер і забезпечені фінансово, матеріально, організаційно й кадрово. Заходи реформування соціальної політики характеризуються розумінням їх принципів пересічними громадянами, чітким усвідомлення ними своїх прав і обов'язків. Будь-які зміни спираються на відповідні наукові розробки, експертизи, моніторинг соціально-трудова процесів, насамперед бідності, на широке інформування населення та масштабну підготовку кадрів.

Наук. керівн. Грачов В. І.

Література: 1. Бандур С. І. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика / С. І. Бандур, Т. А. Заяць, І. В. Терон. – К. : РВПС України НАН України ; ТОВ "ПРИНТ ЕКСПРЕС", 2002. – 250 с. 2. Макара О. В. Роль державного регулювання в реалізації соціального розвитку суспільства / О. В. Макара // Науковий вісник Волинського національного університету. – 2009. – № 15. – С. 39–44. 3. Зайнишев І. Г. Взаємозв'язок соціальної політики та соціальної праці / І. Г. Зайнишев. – М. : Фінанси та статистика, 1996. – 246 с. 4. Лібанова Е. М. Стратегічні пріоритети соціальної політики України на початку XXI століття / Е. М. Лібанова // Демографічна та соціальна економіка. – 2008. – № 1. – С. 9–22. 5. Садова У. Я. Соціальна політика в Україні: регіональні дослідження і перспективи розвитку : монографія / У. Я. Садова. – Львів : ІРД НАН України, 2005. – 408 с.